

(Publisert i *Dagsavisen* 10. juli 2018; <https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/odd-gunnar-skagestad-1.1170588>; samt <https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/norge-og-toprosenten%C3%A5let-1.117580>)

Dagsavisen

Kronikk 10. juli 2018

Odd Gunnar Skagestad:

Norge og toprosentmålet

Kan det tenkes at amerikanernes tålmodighet er i ferd med å bli i overkant tynnslett?

På begynnelsen av 2000-tallet var Norge blitt EU-tilhenger. Ikke for eget vedkommende, det hadde folkeavstemningen i 1994 satt en effektiv bom for. Men Norge var blitt en pådriver som aktivt oppmuntret og ivret for at Estland, Latvia og Litauen skulle få slippe gjennom EUs trange nåløye. Norges omsorgsfulle pådriverrolle med hensyn til hva andre land bør gjøre, utspilles i dag på en annen arena: I en *Aftenposten*-artikkel signert Frank Rossavik 23. juni blir det slått fast at «Norge er blant landene som gjør mest for å nå NATOs mål om at alle land skal bruke minst 2 prosent av BNP til forsvar». Mulig det – med den viktige modifikasjon at dette åpenbart ikke gjelder oss selv. For hva gjør Norge?

Forsvarets andel av Norges BNP utgjorde i 2017 ca. 1,62 prosent, en andel som i år forventes å synke til 1,56 prosent. I henhold til Langtidsplanen (LTP) som ble vedtatt i 2016 skal det bevilges 165 milliarder kroner ekstra til Forsvaret over en 20-årsperiode. Ifølge våre tallknusere vil dette neppe være nok til å hindre en ytterligere nedgang i denne prosentandelen, som vil ligge noenlunde stabilt på ca. 1,5 prosent fram til 2024. Dette vel å merke med forbehold om hvorvidt inneværende og fremtidige storting faktisk vil bevilge de midler som forutsettes i LTP.

Statssekretær Tone Skogen understreket på Institutt for Forsvarsstudiers Omstillingskonferanse at Langtidsplanen må ses i sammenheng med Landmaktsproposisjonen. Det er imidlertid vanskelig å se hvordan dette er mulig så lenge det er uvisst om det vil følge noen penger med proposisjonen. Det brede kompromisset som i fjor høst ble inngått i Stortinget om Landmakten, forutsatte at de nye tiltakene som ble bebudet skulle finansieres i revidert nasjonalbudsjett våren 2018. Det ble det ikke noe av. Dermed er det duket for omkamp til høsten om blant annet stridsvogner og helikoptre til Hæren – en strid som kan medføre at hele avtalen om Landmakten sprekker eller at politikerne vedtar en struktur som det ikke er penger til å drifte. Allerede her ser vi hvordan denne type politiske stridigheter vil kunne forkludre en eventuell realisering av Langtidsplanen, og dermed

ytterligere svekke mulighetene for at Norge overhodet vil kunne nærme seg NATOs toprosentmål.

Svakhetene ved å operere med et slikt prosentmål, som ble vedtatt på NATO-toppmøtet i Wales i 2014, har hele tida vært åpenbare. Det man behøver er mer og framfor alt bedre forsvar for pengene. En slik prosentandel vil ikke nødvendigvis bidra i så måte. Men uansett er vedtaket fra 2014 en realitet som bør tas alvorlig. Det er et mål som vi vil bli konfrontert med under det forestående NATO-toppmøtet i Brussel 11.–12. juli.

Betydningen av toprosentmålet for Norges vedkommende har hittil vært nedtonet og til dels bagatellisert. Vi har trøstet oss med at vårt bidrag til NATO er så stort at det mer enn oppveier. Vår geografiske beliggenhet i det strategisk viktige nord er i seg selv et aktivum, og Norge er en sentral bidragsyter i samarbeidet med våre viktigste allierte – ikke minst som leverandør av etterretningsdata. Vi deltar i store fellesøvelser på eget territorium og er vertskap for amerikanske soldater på Værnes. Vi har tropestyrker i Litauen, og vi stiller beredvillig opp i skarpe oppdrag – det være seg i Afghanistan, Libya, Irak eller endog Niger. Det kan synes som vi i egne øyne er i besittelse av en forsvars- og sikkerhetspolitisk «sosial kapital» som er så formidabel at vi kan tillate oss å innta en avslappet holdning til toprosentmålet. Kan det være vi lurer oss selv?

Det viktigste hensynet som må tas i betraktning når toprosentmålet diskuteres, er den politiske signaleffekten. Et slikt måltall – uansett hvor lite relevant det måtte hevdes å være – vil nødvendigvis anta karakter av en politisk markør. Alliansepartnerne vil uvegerlig måle hverandre – og selv bli målt – på hvordan de presterer i henhold til toprosenten.

USAs krav om at de europeiske medlemslandene må ta en større del av alliansens byrdefordeling, har vært en gjenganger i NATO så lenge noen kan huske. Kan det tenkes at amerikanernes tålmodighet er i ferd med å bli i overkant tynnslitt? Signalene fra Washington tyder på at dette er noe de er stadig sterkere opptatt av. Og dette er en sak som det vel å merke er bred tverrpolitisk enighet om. Fra amerikansk side blir det uttrykkelig fremholdt at toprosentkravet må anses som et ytterst beskjedent minstemål. Det gir oss desto større grunn til å ta denne saken på det største alvor.

Det kan være fristende å mene at våre verdifulle bidrag og vår store troverdighet i NATO-samarbeidet gir oss en særstilling som gjør at vi kan dispensere fra andre nominelle kriterier, men er det grunn til å tro at våre øvrige NATO-partnere uten videre kjøper vårt selvbilde? Bør vi tro at vår hovedallierte USA over tid vil la seg imponere av våre forsikringer om at vår særstilling mer enn oppveier en manglende økning av forsvarsbudsjettets andel av BNP?

NATOs toppmøte finner sted i Brussel denne uka. Toprosentmålet vil stå høyt på agendaen. Da bør også Norge være forberedt på å måtte foreta en realitetsorientering om hvorvidt vårt inflaterte selvbilde tåler et møte med vedtatte og tallfestede forpliktelser. Da Einar Gerhardsen var statsminister brukte Norge 4 prosent av BNP på Forsvaret. Under Gro Brundtlands regjeringstid lå andelen fortsatt på 3 prosent. Hvorfor skulle det være så vanskelig for regjeringen Solberg å nå toprosentmålet – dette så meget mer som opposisjonen i Stortinget slett ikke utgjør noen bremsekloss i så måte?